

Ko se prehladi Kitajska ...

Svetovne krize: upanje, da gre samo za borzne korekcije

Barbara Kramžar

barbara.kramzar@delo.si

Ali grški problem sploh še obstaja? Že med pogajanjimi o tretjem reševalnem paketu za prezadolženo egejsko državo so dali svetovni finančni trgi vedeti, da jih ne bi zelo razburil niti grški odhod iz evrskega območja. Kitajski borzni pretresi so nekaj popolnoma drugega.

Številni ekonomisti so vsaj pred koncem redakcije Sveta kapitala verjeli, da so borzni pretresi ob devalvaciji kitajske valute neizogibna korekcija po vrtoglavi rasti indeksov v tej državi in drugje v preteklem obdobju.

Po teh razlagah gospodarski temelji ostajajo trdni in razvoj drugega največjega gospodarstva sveta z 1,3 milijarde prebivalcev se že nekaj časa preusmerja z izvoza na domačo potrošnjo, kar je tudi nujno za boljše ravnotežje in stabilnost. In, navsezadnje, umetnega zniževanja menjalne vrednosti svoje valute niso začeli Kitajci, ampak evrsko območje.

Prikrivanje

Nekateri strokovnjaki pa se bojijo, da gre Kitajski slabše, kot se zdi. Nihče se ne bi razburjal zaradi podatka, da bo država po desetletjih dvoštevilčne gospodarske rasti zdaj pristala na »komaj« sedemodstotni, saj bi si velika večina drugih držav za takšno rast obilnizila vse prste na rokah. Številne zahodne opazovalce pa še kako skrbi pomanjkanje vedenja o tem, kaj se v resnici dogaja v kitajskem gospodarstvu in politiki. Že evrsko krizo je sprožilo spoznanje grškega laganja o temeljnih statistikah proračunskega primanjkljaja in skupnega dolga, pa se Grčija vsaj uradno ponaša z demokratično ureditvijo. Mnogi se bojijo, da je v enopartijski Kitajski

prikrivanje prave globine težav še precej lažje. Tudi zato, ker gospodarska rast tam nikakor ni le ekonomski kazalnik, ampak osrednja politična postavka.

Med pogajanjimi z ustanovami, kakršni sta Svetovna trgovinska organizacija in Mednarodni denarni sklad, je Kitajska že privolila v pomembna odpiranja, poznavalci navajajo tudi velike izboljšave v delu državne statistične službe po letu 2008, ko sta ameriška nepremičninska in evrska kriza razkrili številne nepravilnosti tudi v tej državi, izboljšali so zakonske okvire gospodarskega delovanja.

Kritiki pa še niso pozabili besed nekdanjega voditelja komunistične partije iz pokrajine Liaoning, ki je leta 2007 takratnemu ameriškemu veleposlaniku dejal, da so podatki o BDP nezanesljivi, in si sam za ocenjevanje resnične gospodarske aktivnosti raje ogleda podatke o porabi energije, zasedenosti tovornih vlakov ali podeljevanju kreditov.

Li Keqiang je zdaj kitajski premier, zahodni analitiki, ki upoštevajo njegove nasvete, pa s približno 3,7 odstotka izračunavajo precej nižjo rast od uradne. A se tudi v teh podatkih morda še skrivajo velike neznanke in skupaj z odkrivanjem »mest duhov« in »mostov v nikamor« se hitro topi desetletno prepričanje, da so kitajski birokrati gospodarski čarovniki, v nasprotju z zahodnimi politikami neomadeževani in pragmatični menedžerji. Zdaj se zdi, da so tudi sami nagnjeni k paniki, kot so bili verjetno po izbruhih zadnjih finančnih kriz, ko so izvedli masivno finančno stimulacijo svojega gospodarstva. Prav ta sredstva in tista, ki so jim sledila, so ustvarila gigantske dolgeve in zdaj majejo vse gospodarstvo. Že videno?

Temelji gospodarske sedanjosti

Kitajski dogodki spet vračajo razpravo o gospodarskih temeljih sodobnosti, ki se je razdivjala že ob

reševanju ameriške nepremičninske krize in še bolj evrske dolžniške. So poplave denarja, s katerimi so »zdravili« tako v ZDA kot na Kitajskem in zdaj v Evropi, del rešitve ali del problema? **Thomas Mayer** s kölnskega Raziskovalnega inštituta Flossbacha von Storch, prej dolga leta vrhovni ekonomist Deutsche Bank, je v intervjuju za *Delo* že pred sedanjimi kitajskimi dogodki povedal, da smo le eno krizo oddaljeni od definiranja denarja z vrednostjo premoženja, in ne z dolgovi.

Tudi zaradi impresivne pretekle kitajske gospodarske rasti, ki je iz revščine potegnila milijone, si je vseeno težko predstavljati, da bodo v Pekingu korekcije prepustili trgu ter se sami osredotočili na učinkovito zaščito konkurence in podobne ukrepe za izenačenje gospodarskih priložnosti vseh. Pri tem pa je država že zaradi svoje velikosti kot slon v trgovini z mednarodnim gospodarskim porcelanom. »Ko je Mehika leta 1994 povzročila 'tequila krizo', je njeno gospodarstvo znašalo dva odstotka svetovnega bruto domačega proizvoda, pet držav v središču azijske krize iz leta 1997 je pomenilo štiri odstotke, Rusija ob svojem stečaju leta 1998 le odstotek,« navajajo v *Wall Street Journalu*. »Kitajska daje petnajst odstotkov svetovne gospodarske dejavnosti in je velik izvozni trg za industrijske države, kakršni sta Japonska in Nemčija, ter za izvoznike surovin, kakršni sta Brazilija in Avstralija. Kitajsko gospodarstvo zagotavlja dobršen kos dobička številnih zahodnih multinacionalk.«

Neekonomski projekti

Japonska je ob poku svojega nepremičninskega balona v zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja zagotavljala podoben delež svetovnega BDP in nekateri ekonomisti zdaj tudi Kitajski napovedujejo dolgoletno depresijo. Slabi krediti, ki so ostali po poku nepremičninskega balona, so Japonsko spremljali še desetletja in celo tako imenovana

Page: 2

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1079 cm2

2 / 3

abonomika, ki jo je s povečanjem državne potrošnje izvedel ministrski predsednik Šinzo Abe, ne prinaša napovedane oživitve gospodarstva. Zadolženost zasebnih gospodinjstev in podjetij se je tudi na Kitajskem v zadnjih petih letih povečala s 130 na 180 odstotkov bruto domačega proizvoda, navaja vrhovni ekonomist Commerzbank **Jörg Krämer**, zaradi politike enega otroka pa se tudi tam hitro povečuje število upokojujencev. Znana analitičarka **Charlene Chu** iz Autonomous Research poroča o številnih neekonomskih projektih z izposojenim denarjem. »Imamo največji dolžniški balon, kar jih je kdaj videl svet, in podeljevanje posojil se nadaljuje z dvakratno hitrostjo,« je nekdanja analitičarka bonitetne hiše Fitch januarja povedala agenciji Bloomberg.

Karkoli se bo že dogajalo na Kitajskem, že zdaj je mogoče napovedati, da bodo prizadete tudi številne druge države sveta. Zdi se, da bo najtežje tistim, ki so v azijski velikanki videle najpomembnejši trg za svoje surovine, potem ko cena številnim,

vse od nafte naprej, strmo pada že nekaj let. Za Brazilijo ali Rusijo se kitajsko gospodarstvo maje v najbolj napačnem času, nadaljevanje kitajskih težav pa bo morda močno vplivalo tudi na Evropo, in sicer že zato, ker lahko resno vpliva na nemško gospodarstvo. Res pa se je osrednja evropska država med krizami s svojimi tehnološko superiornimi proizvodi lahko selila z enega trga na drugega in lahko tudi zdaj računa na ZDA in Veliko Britanijo, ki sta za Berlin pomembnejši trgovinski partnerici od Kitajske.

Le tržne korekcije

Kljub temu si vsi še vedno želijo, da so kitajske težave »le« tržne korekcije in vsaj julija, ko je na borzah prvič zaropotalo, so se številni analitiki še nagibali k tej oceni. Kitajci na borzah obračajo le tretjino bruto domačega proizvoda, kar je trikrat manjši delež od tistega v razvitih državah, in na njih sodeluje manj kot petnajst odstotkov gospodinjstev. Najpomembnejši borzni indeksi pa so že takrat izgubili trideset odstotkov ali 2,36 bilijona dolarjev

izgubljenega premoženja, devetdeset milijonov **malih delničarjev** pa je večje število od števila članov komunistične partije. Po prstih so jih že poleti dobile tudi elite: po oceni agencije Bloomberg je petinštrideset najbogatejših Kitajcev samo junija izgubilo skupaj 34 milijard.

Zahodnim analitikom se spet postavlja vprašanje, ali lahko avtoritativna politika dobro uravnava mogočne gospodarske in borzne trende in v IMF za povečanje produktivnosti in zmanjšanje korupcije že nekaj časa Kitajski svetujejo hitrejšo privatizacijo državnih podjetij. Tekmeci namreč ne počivajo in zaradi poceni energije ter spoštovanja tržnih zakonitosti so se ameriški stroški dela že približali kitajskim ter naj bi do leta 2018 celo padli za nekaj odstotkov pod kitajsko mejo. Če se bo kitajski pretresi nadaljevali, pa tudi ZDA in Evropa nimajo več veliko orodij za ustavljanje borznih cunamijev: zaradi rekordno nizkih obresti in velike količine denarja na trgih imajo centralne banke le malo manevrskega prostora.

Page: 2

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 1079 cm2

3 / 3

Če se bodo kitajski pretresi nadaljevali, pa tudi ZDA in Evropa nimajo več veliko orodij za ustavljanje borznih cunami-jev: zaradi rekordno nizkih obresti in velike količine denarja na trgih imajo centralne banke le malo manevrskega prostora.

»Imamo največji dolžniški balon, kar jih je kdaj videl svet, in podeljevanje posojil se nadaljuje z dvakratno hitrostjo,« je nekdanja analitičarka bonitetne hiše Fitch že januarja o kitajskih težavah povedala agenciji Bloomberg.

Thomas Mayer s kölnskega Raziskovalnega inštituta Flossbacha von Storch, prej dolga leta vrhovni ekonomist Deutsche Bank, je v intervjuju za Delo že pred sedanjimi kitajskimi dogodki povedal, da smo le eno krizo oddaljeni od definiranja denarja z vrednostjo premoženja, in ne z dolgovi.